

Korta rapporter – *Short communications*

<https://doi.org/10.34080/os.v17.22683>

Häckning i träd – en ny trend bland svenska grågäss?

Tree-nesting – a new trend among Swedish Greylag Geese?

HAKON KAMPE-PERSSON

I Hornborgasjön togs fiskgjusebon över av grågås såväl 2005 som 2006 (Anonym 2006), och även 2007 sågs arten besöka ett fiskgjusebo (Clas Hermansson på Svalan). En lyckad häckning genomfördes 2003 av ett grågåspar i ett cirka 10 meter ovanför vattnet beläget fiskgjusebo i Glöttret, Torsång i Dalarna (Yngve Johansson & Eddine Hodi på Svalan). I april 2007 sågs ett grågåspar landa i ett fiskgjusebo i en trädtopp vid Timmernabben i Småland (Björn Liedén på Svalan). Samma månad sågs i västgötska Uddasjön även en kanadagås ruvande i ett fiskgjusebo (Manne Johnsson på Svalan). Dessutom häckade 2006 ett grågåspar i ett konstgjort havsörnsbo i skånska Ellestadssjön (Ivarsson 2006).

Sporadiskt har häckning av grågäss i träd rapporterats från Sverige även tidigare. På 1970-talet häckade ett par i ett 9 meter högt beläget fiskgjusebo i Södermanland (Bylin 1979) och på ön Lübeck i skånska Krageholmssjön häckade ett par i ett havsörnsbo år 1995 (Ivarsson 2006). På denna ö befanns dock en tredjedel av samtliga grågåspar vara trädhäckande redan under 1980-talet (egna observationer). Sannolikt har häckning i träd skett även vid skånska Yddingen, ty grågäss har utom häckningsid setts landa i en stor bok vid denna sjö (egen observation).

Trädhäckande grågäss är dock inget nytt fenomen (Hudec & Rooth 1970, Kampe-Persson 2002). Första gången beteendet rapporterades var från Volgas nedre lopp (Pallas 1827). I norra Tyskland har

det konstaterats vid ett flertal tillfällen, bland annat i bon av häger, ormvråk och korp (Heinroth 1926, Hauff m.fl. 1983, Knief & Struwe 1991, Neubauer 1996, Rutschke 1997, Hauff & Illman 1999, Berndt m.fl. 2001). Utanför Oslo häckade ett par 1993 och 1994 ovanpå ett skatbo i toppen av en 15–20 meter hög tall (Barth 1994). Från Nederländerna finns två fall rapporterade, i bon av ormvråk respektive duvhök, båda belägna 9 meter ovan markytan (Bles & Kleefstra 2000). Även från England föreligger två rapporter, dels i en ihålig ekgren 10 meter ovan markytan (Redfern 2002) och dels i toppen av en 20 meter hög tall (Coath 2006).

På en del lokaler, framförallt i översvämningsområden, har häckning i träd blivit vanligt, till exempel i Polen (Mrugasiewicz & Witkowski 1962, Osiejuk & Kuczyński 2007), Mähren (Kux 1963) och Kasachstan (Dolguschin 1960). Vanligtvis har bona där byggts i poppel eller olika *Salix*-arter (vide och pil), ofta i hamlade träd, mellan 1,5 och 4,5 meter ovan vattenytan. På dessa lokaler har häckning i träd förekommit i årtionden och praktiserats av en stor del av populationen, till exempel 35% av paren i Mähren (Hudec & Rooth 1970). Det är dock inte endast i översvämningsområden som grågässen flyttat upp i träden, ty i Norge har alltfler par börjat häcka i gamla kråkbön (Nilsson m.fl. 1999).

Bon av grågås har konstaterats i ett flertal trädslag, till exempel poppel, tall, ek, bok, körsbär, björk och olika *Salix*-arter, och i en lång rad av fågelbon, såväl i träd som på plattformar, till exempel av häger, ormvråk, fiskgjuse, duvhök, havsörn, korp, kråka och skata. Sannolikt ockuperar gässen vanligtvis övergivna bon. Att de även kan ta över aktiva bon bekräftas dock från Hornborgasjön 2005. Boplatzformen intogs först av ett gräsandspar, vilka dock blev bortkörde av ett grågåspar i början av april (Anonym 2006). När fiskgjuseparet sedan anlände utbröt en våldsamt flera dagar lång strid, ur vilken grågässen gick segrande.

Orsaken till att vissa honor hos normalt mark-

häckande arter väljer boplats ovan mark, en utveckling som redan konstaterats hos purpurhäger i Nederländerna (Kooij 1995), är en strävan att undkomma marklevande predatorer (Owen 1980). Vanligtvis undviks dessa av grågåsen genom att boet byggs i tät vass eller på någon mindre ö (Kampe-Persson 2002). För att inte enbart hinna upptäcka en hotande predator i tid, utan även ges en chans att fly, bits all vegetation av på ett ganska stort område runt om boet när detta byggs i vass. Därmed kan honan omedelbart ta till vingarna när fara hotar. På öar måste det likaledes vara möjligt för honan att lyfta från boet eller dess omedelbara närhet. Anledningen till att så många honor på ön Lübeck flyttade upp i träden var säkerligen att de kände sig otrygga på marken på grund av öns risighet. Det var då avsevärt lättare att snabbt undkomma en hotande fara genom att lyfta från ett bo i ett träd 10-talet meter ovan markytan än att en längre sträcka ta sig igenom den täta undervegetation springande.

När brist på säkra boplatser i markplanet uppstår, verkar det ge upphov till olika lokala lösningar. På en lokal i Nederländerna, där grågässen häckar kolonivis på en liten ö, löstes det hela genom att en del av bona återanvändes. En del honor skriker helt enkelt till häckning först sedan de tidigast lagda kullarna kläckts (Berend Voslamber muntligen). På andra lokaler avstår en del par, och då framförallt de yngre, från att häcka, till exempel i skånska Hammarsjön. Ett tredje alternativ är att söka boplats ovan mark. Men även boplatser i träd kan det uppenbarligen bli brist på. När ett av de holländska bona övergavs av grågåsparet togs det omedelbart över av ett par nilgäss (Kleefstra & Bles 2000).

Kanadagåsen har i Sverige endast rapporterats häcka i träd vid ett tillfälle (se ovan). I Nordamerika accepterar de däremot varje del av ett träd som är tillräckligt brett och stabilt för att bära deras bo (Ogilvie 1978). Detta val av boplats har även utsträckts till att omfatta gamla fågelbon, speciellt av häger och fiskgjuse, belägna upp till 30 meter ovan mark. På lokal nivå har denna preferens för häckning i träd utnyttjats för att öka på antalet häckande kanadagässpar, genom att boplatzformar eller avsågade trättunnor satts upp, antingen i träd eller på pålar på land eller i vatten. I en del områden häckar faktiskt mer än 50% av kanadagässen på sådana plattformar.

Gässlingar skadas vanligtvis inte av att studsa ner en lång distans mellan bo och markyta, samtidigt som det allmänt antas att honor söker sig till liknande boplatser som där de själva föddes (Kear 1990). Därmed kan det, speciellt mot bakgrund av att vi idag har en betydligt större grågåspopulation

än någonsin tidigare i historisk tid (Nilsson 2006), vara befogat att fråga sig om en trend mot en ökande frekvens av häckning i träd är under utveckling även i Sverige.

Referenser

- Anonym 2006. Grågås övertar fiskgjusebon! *Grus – Fåglar i Västergötland* 9(4): 11.
- Barth, E.K. 1994. Grågåsreir i furutre. *Vår Fuglefauna* 17: 178.
- Berndt, R.K., Bruns, H.A. & Koop, B. 2001. Ornithological report for Schleswig-Holstein 1998. *Corax* 18: 241–279. (Tyska med engelsk sammanfattning).
- Bles, A. & Kleefstra, R. 2000. Boomnesten van Grauwe Ganzen in Fryslân in het voorjaar van 2000. *Twirre* 11(3): 9–10.
- Bylin, A. 1979. Grågås häckande i Fiskgjusebo. *Fåglar i Sörmland* 12: 84.
- Coath, M. 2006. Greylag Goose nesting in pine tree. *British Birds* 99: 365.
- Dolguschin, I.A. (1960) *Ptitsy Kazachstana*, Vol. 1. Akademi Nauk Kazakhskoy SSR, Alma-Ata.
- Hauff, P. & Illmann, P. 1999. 46 years of breeding Greylag Geese Anser anser in the Nature Conservation Area "Kuhlraider Moor and Röggeleiner See", Mecklenburg-Vorpommern, Northern Germany. *Vogelwelt* 120: 231–235. (Tyska med engelsk sammanfattning).
- Hauff, P., Illmann, P. & Neubauer, W. 1983. Baumbruten der Graugans in Mecklenburg. *Falke* 30: 200–201.
- Heinroth, O. 1926. Hochbruten von Graugans (Anser anser) und Kolbenente (*Netta rufina*). *Beiträge zur Fortpflanzungsbiologie der Vögel* 2: 6–8.
- Hudec, K. & Rooth, J. 1970. *Die Graugans*. Die Neue Brehm Bücherei 429. A Ziemer Verlag, Wittenberg Lutherstadt.
- Ivarsson, K. 2006. Havsörnen i Skåne: Både plus och minus. *Anser* 45: 259–260.
- Kampe-Persson, H. 2002. *Anser anser* Greylag Goose. *BWP Update* 4: 181–216.
- Kear, J. 1990. *Man and Wildfowl*. T. & A.D. Poyser, London.
- Kleefstra, R. & Bles, A. 2000. Greylag Geese Anser anser nesting in trees: a new trend? *Limosa* 73: 148–150. (Holländska med engelsk sammanfattning).
- Knief, W. & Struwe, B. 1991. Graugans *Anser anser*. Sid. 66–82 i *Vogelwelt Schleswig-Holsteins*. Band 3. Entenvögel I (Berndt, R.K. & Busche, G., red.). Karl Wachholtz Verlag, Neumünster.
- Kooij, H. van der 1995. Werkt de Vos *Vulpes vulpes* de Purpurreiger *Ardea purpurea* in de nesten? *Limosa* 68: 137–142.
- Kux, Z. (1963) Beitrag zur Kenntnis der Verbreitung und Bionomie der Entenvögel (*Anatidae*) im Inundationsgebiet des Unterlaufes der Thaya und den anliegenden Teichen. *Acta Museum Moraviae* 68, 167–208.
- Mrugasiewicz, A. & Witkowski, J. 1962. An Ornithological Sketch of the Barycz Valley in Poland. *British Birds* 55: 245–272.
- Neubauer, W. 1996. Weitere Baumbruten der Graugans in Mecklenburg-Vorpommern. *Ornitologische Rundbrief Mecklenburg-Vorpommern* 38: 3–5.
- Nilsson, L. 2006. Internationella gäsinventeringar i Sverige.

- Sid. 35–49 i *Fågelåret 2005*. Sveriges Ornitologiska Förening, Stockholm.
- Nilsson, L., Follestad, A., Koffijberg, K., Kuijken, E., Madsen, J., Mooij, J., Mouronval, J.B., Persson, H., Schricke, V. & Voslamber, B. 1999. Sid. 182–201 i *Goose Populations of the Western Palearctic. A review of status and distribution*. (Madsen, J., Cracknell, G. & Fox, A.D.; red.). Wetlands International Publication No. 48. Wetlands International, Wageningen & National Environmental Research Institute, Kalø.
- Ogilvie, M.A. 1978. *Wild Geese*. T. & A.D. Poyser, Berkhamsted.
- Osiejuk, T.S. & Kuczyński, L. 2007. Factors affecting flushing distance in incubating female greylag geese *Anser anser*. *Wildlife Biology* 13: 11–18.
- Owen, M. 1980. *Wild Geese of the world*. B.T. Batsford, London.
- Pallas, P.S. 1827. *Zoographia Rosso-Asiatica*. Vol. II. S:t Petersburg.
- Redfern, R. 2002. Greylag Goose nesting in oak tree. *British Birds* 95: 189.
- Rutschke, E. 1997. *Die Wildgänse: Lebensweise-Schutz-Nutzung*. Parey, Berlin.

Summary

One Greater Canada and some Greylag Goose pairs were reported breeding in Osprey nests in Sweden during the years 2003–2007, and one Greylag Goose pair bred in an artificial White-tailed Eagle nest as well. Three of the Osprey nests were situated in trees, while the others were built on nesting platforms in Lake Hornborga. One of these platforms was first occupied by a Mallard pair, but the nest was taken over by a Greylag Goose pair in early April. When the Osprey pair returned, a violent, several day long fight followed, won by the geese. From earlier years, there are reports of one Greylag Goose pair breeding in an Osprey nest in the 1970s, and of another pair breeding in a White-tailed Eagle nest in 1995. At the latter site, one third of all Greylag Goose pairs were, however, found nesting in trees already in the 1980s. One reason for geese to breed in trees is to avoid flooding, and another to avoid ground-living predators. Among Greylag Geese, the former has been reported from Poland, Moravia and Kazakstan, and the latter from Norway.

Hakon Kampe-Persson, Allarp 414-19, SE-295 91 Bromölla. Email: kampepersson@hotmail.com